„RADOMER-KIELCER LEBEN" 36 (176) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem. פרייז 25 גראָשען פּערטער יאָהרגאַנג

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

היינט 10 זייטן,

אדרעס
פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען"

Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben"
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען פרייזן!
איין מילימעטער שורה: פאר'ן טעקסט 20 גר.
" " " אין " 40 "
" " " נאָכ'ן " 18 "
די ערשטע און לעצטע זייט ענטהאלטן 8 שפּאַלטען
אין טעקסט 4 "

ראַדאָם פרייטאג י״ט אלול תרפ״ז ●● פאַר'ן אינהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פעראַנטוואָרטליך ●● 16-go września 1927 r.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען זוהן
דוד מיט פרל. יוכבד שאַרפער
ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל-טוב
און דער בונד זאָל עוויג דויערן
מיט גליק און צופריעדענהייט
עלטערן יוסף מאיר ווערבער עט פרוי.

Jadzia Szarferówna
Dawid Werber
ZARĘCZENI
Radom dnia 11/9 1927 r.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבע טאָכטער
יוכבד מיט ה' דוד ווערבער
ווינשען מיר, אז זייער צוזאַמענבונד זאָל געשלאָסען
ווערען אויף אייביגע גליקליכע יאָהרען.
עלטערן
אלעזר שאַרפער עט פרוי.

Z intencji zaręczyn kochanego brata naszego DAWIDA WERBERA z panną JADZIĄ SZARFERÓWNĄ życzymy by gwiazda szczęścia sprzyjała im wiecznie.
HENRYKOSTWO KUPERBAND.

צו די תנאים פון אינזער ליבען
ברודער און שוואָגער דוד ווערבער
מיט פרל. יוכבד שאַרפער
ווינשען מיר אייך אונזערע הארציגסטע
ברכות. זאָל אייער פעראייניגונג אייך
אייביגע צופרידענהייט ברענגען
שמואל פעלדמאַן פרוי
און טעכטערל.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען
ברודער, שוואָגער און פעטער דוד
ווערבער מיט פרל. יוכבד שאַרפער
ווינשען מיר, אז זייער נייער לעבענס-
וועג זאָל בליהען אזוי ווי די יונגע
בלימלעך אין פריהלונגס-צייט.
משה ווערבער עט פרוי און קינדער.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען
ברידער, שוואָגער און פעטער
דוד ווערבער
מיט פרל. יוכבד שאַרפער
ווינשען מיר א גליקליכע צוקונפט און
א אנגענעהמע עפּאָכע אין זייער נייעם
לעבענס-וועג.
דניאל ווערבער
עט פרוי און קינדער.

צו דער פערלאָבונג
פון פרל. פראַניא זילבערבערג
מיט ה' ליפא ווייצהענדלער
וואונשט פיעל גליק און צופרידענהייט
אויפ'ן וויטערדיגען לעבענס-וועג.
י. זילבערשטיין.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער שוועסטער
און שוועגערין
יוכבד שאַרפער מיט ה' דוד ווערבער
ווינשען א גליקליכע צוקונפט און זייער נייער
לעבענס-וועג זאָל מיט בלומען בעצירט זיין.
דוד שאַרפער עט פרוי.

Z intencji zaręczyn
p. Dawida Werbera
z p. Szarferówną
życzymy Im wiele szczęścia.
FRYDMANOWIE (Ryrel).

Z intencji zaręczyn kolegi mego
LIPKA WAJCHENDLERA
z p. FRANIĄ ZYLBERBERG
życzę im szczęścia
życzliwy ADLER.

FRANIA ZYLBERBERG
LIPA WAJCHENDLER
ZARĘCZENI
Radom w Wrześniu 1927.

Z intencji zaręczyn koleżanki naszej
Frani Zylberberżanki
z panem Lipkiem Wajchendlerem
serdeczne życzenia składają koleżanki
Sala Rubinsztajnówna
Fela Ajchenbaumówna
Andzia Eisenweiźówna.

צו דער אכצייט פון אונזער פריינד
משה גאָלדשטיין
מיט פרל. חנה קליינמאַן
ווינשען מיר זיי א הארציגען מזל-טוב
עהיגעס גליק און צופריעדענהייט
מאַטע כריידאַס עט פרוי
און קינדער.

צו די האָכצייט פון אינזער קוזין
און פריינד חיים ישראל ווינער
מיט פרל. ראָשע גאָלדבערג
וואָס איז פאָרגעקומען דעם 13/9 אין וואַרשע
ווינשען מיר דאָס אין נייעם וועג פון זייער
לעבען זאָל זייער גליק זיין אזוי שטאַרק, אז אלע
זייערע שטרעבונגען זאָלען זיך פערווירקליכען.
פיגלא הערץ און דוד שיינבוים.

Z intencji zaręczyn przyjaciół naszych p. JADZI SZARFERÓWNY z p. DAWIDEM WERBEREM życzymy wiele szczęścia i wiecznej miłości.
SALA, CELA, BELA i EDZIA.

Z intencji zaręczyn
p. FRANI ZYLBERBERŻANKI
— z p. —
LIPKIEM WAJCHENDLEREM
wiele szczęścia oraz harmonji dusz życzy
Mieczysław POTTENBERG.

OGŁOSZENIE.

ELEKTROWNIA RADOMSKA

podaje do wiadomości pp. Odbiorców prądu, że w dniu 18 września r. b. w niedzielę, wskutek dorocznego remontu sieci elektrycznej, nastąpi przerwa w dostarczaniu prądu do miasta od godziny 5-ej do godz. 16-ej tego dnia.

JASNEJ SŁOŃCA
NAJLEPSZA ZAPRAWA DO PODŁÓG
פריזט אָב פּאָסאַדזקעס, לינאָלעאום און פאַרבט אין
פערלויף פון איין שעה, ווייסע פּאָדלאָגעס אויף
רויט אָדער טונקעל-ארזשיך.

און ווידער די אלטע קשיא.

יאהר־איין, יאהר־אויס ווערען דורך אונזערע פרנסים פון קהל־שטיבעל געמאכט בודזשעטען. בלויזע בודזשעטען וואלטען נישט אויסגעמאכט. אגב קאן מען צו קיין בודזשעטען נישט האבען, וועלכע ס'איז פרעטענזיעס. יעדער אונטערנעהמונג, מעג זי זיין פון קלענסטען פערנעם, מוז האבען איהר פאראויסגעזעהענעם בודזשעט, כדי אויף יעדען ס'איז מעגליך פעסטצושטעלען די הוצאות מיט די הכנסות. א פשיטא, אז א געזעלשאפטליכע אינסטיטוציע קאן אהן אזא בודזשעט, יעציגסטענס אהן א פרעלימינאריום נישט אויסקומען. דערצו קאן קיינער קיין טענות נישט האבען. די פראגע, וואס מיר שטעלען יעצט איז אבער פון א גאנץ אנדערען כאראקטער און בעציט זיך צום דעם עצם ענין, וועלכער האט נאר בלויז א שייכות צום עטאט־שטייער, וואס ווערט דורך דער גמינה רעאליזירט און צוזאמענהאנג מיט'ן דורכפיהרען דעם בודזשעט.

מיר האבען די זעלביגע פראגע געשטעלט ביים פריהערדיגען בודזשעט פון יאהר 1926 און מיר פרעגען אויך יעצט, נאכדעם ווי די גמינה האט שוין צונויפגעשטעלט דעם בודזשעט פון דעם היינטיגען יאהר. דאס איז א אלטע קשיא, אויף וועלכע די געזעלשאפטליכע מיינונג פון אונזער שטאדט וואלט זיך זיכער געוואונשען צו בעקומען א קלארען און ריכטיג־בעגרינדעטען ענטפער. די פראגע איז, צי איז באמת נויטיג ארויפצולעגען קהלה שטייערען אויף דער שטאדט. דאס איז איינס, און צווייטענס פרעגט זיך, מיט וואס קומט די גמינה אנטקעגען די שטאדט פאר די שטייערען, וואס זי נעמט צונויף ביי די יודישע בירגער.

בנוגע דער ערשטער פראגע: צי איז באמת נויטיג אן עטאט־שטייער און דאס גאנצע סיסטעם פון א „סקלאדקע", מיינען מיר צוזאגען, אז די שחיטה־הכנסה, וואס פליסט־איין אין קהל, און אנדערע איינקינפטען, וואלטען שוין באלד גענוג געווען אויף צו דעקען די אויסגאבען פארן אדמיניסטראציע־אפאראט. וואס שייך ווידער די פאר בידנע סובסידיעס וואלט נאך נישט נויטווענדיג געווען צו בעשאפען די עטאט סקלאדקע, וואס זאל ארומנעמען טויזענדטער צאהלער'ס פון כמעט אלע שיכטען פון דער בעפעלקערונג פון קליין ביז גרויס, נישט אויסמיידענדיג דערצו אפילו די אינפערמעגליכע קלאס. דאס איז אין בעצוג פון אונזער ערשטער פראגע. וואס אנבעטרעפט ווידער אונזער צווייטער פראגע: מיט וואס קומט די גמינה אנטקעגען די שטאדט פאר די שטייערען, וואס זי מאהנט־איין ביי די יודישע בירגער. מיינען מיר גאנץ פשוט און אויפריכטיג צופרעגען. וואס פאר א געגענזייטיגע ניצען האבען די יעניגע [illegible] עטאט־צאהלער'ס, וואס בלויזע ריטועלע אנגעלעגענהייטען פילען נאך נישט אויס דאס פראגראם פון זייערע טעגליכען לעבען? וואס שאפט דאס קהל־שטיבעל פאר יענע פראגרעסיווע און פארטגעשריטענע עלעמענטען, וואס בילדען מיט זיך א גרויסע צאהל פון די עטאט־בעשטייערטע. וועלכע זאגען אין זיי האפען רעכט, וואס זיי זאגען: אויב בלויז די ריטועלע בעדערפענישן, אויב דאס איז די אלף און די תיו פון דער גמינה־טהעטיגקייט, דאן האבען מיר גענוג צו צאהלען א דריטעל פון די געשטעלטע שטייערען, פאר וואס שטעלט מען אונז אזעלכע גרויסע סומעס?

און ס'איז טאקי וויכטיג און אמת אינטערעסאנט צו וויסען, צי איז די גמינה פאקטיש בכח צו געבען אויף דעם א קלארען און לאגישען ענטפער.

דעם ענטפער, וואס זי קאן אונז געבען איז דאס, וואס זי בענוצט דעם יורידישען כח און די לעגאלע מאכט פון די רעגירונג איינצומאהנען שטייערען. די דאזיגע רעכט, וויל קיינער ביי איהר נישט אוועקנעמען און קיינעם פאלט נישט צומאלט איין זיך אנטקעגענצושטעלען און קעמפפען געגען אזעלכע רעכט קיינער איז. דא נישט אויסען צו פיהרען וועלכע ס'איז אגיטאציע. ס'איז דאך אבער, דאכט זיך, שוין די העכסטע צייט, אז די גמינע־לייט, זאלען פערשטעהן, אז אזוי גוט ווי זיי דיענט די רעכט צו מאהנען שטייערען, דינט אין דער זעלבער צייט די עטאט־צאהלער נישט ווייניגער די רעכט צו פערלאנגען, אז פאר זייער געלד זאלען זיי אויך האבען געגענזייטיגע נוצען. צושטיצען זיך הויפטזעכליך בלויז אויף דער פרינציפ, „אז איך קאן מעג איך" איז נאך א צוקנאפע בערעכטיגונג. קהל'ס־פערווארגער, וואס ווייסען שטענדיג און אין אלע צייטען צו דרעשען מיט אידעאלע לאזונגען, אין הויך־פאעטישע פראזעאלאגיעס מוזען זיך אפט. ווייניגסטענס האטש אמאל, פערטראכטען צי זיי האנדלען לויט זייער געפערדערונגער מאראל און רעקלאמירטער געוויסענהאפטיגקייט.

ווען מיר שטעלען די פראגע: וואס האט די גמינה ביז היינט אויפגעטאהן פאר דעם וואויל פון דער יודישער בעפעלקערונג — איז ליידער נישטא וואס צו ענטפערען. אודאי קאנט זיי פרעגען, די מיט מאנדאטען־געקרוינטע פון היינט ביז מארגען און זיי העלפען אויך צומאלט נישט ענטפערען. יא, זיי וועלען אייך ענטפערען מיט בודזשעטען און מיט עטאט־סקלאדקעס. עס פרעגט זיך אבער, צי האט מען ווירקליך מאראלישע רעכט און געוויסען־בערעכטיגונג איינצומאהנען שטייערען בשעת מען ווייזט נישט ארויס די געהעריגע פערשטענדניש. אז פאר בעשטייערטע דארף עפיס געשאפען און!

הינטער די קוליסען פונ'ם אמאליגען מאגנאטען־לעבען אין ראדאם.

8. פון מלך אביון.

אין דער פאבריק פון ראדאמער לעדער־אינדוסטריעלער ה' ב. איז די ארבייט געגאנגען אין דער גאנצער ברען. דארט האט נישט גערוהט בייטאג אין ביינאכט. די עסטרייכישע קראנען זענען צוגעריגען אין צוגעשווימען פון אלע זייטען. אלץ איז אבגעטהון געווארען לעגאל. די קאנצעסיאן, וואס מאדאם ב. האט זיך אויסגעסטארעט ביים לובלינער אבער־לייטענאנט האט אויף אלץ מגין געווען און אלץ פערדעקט מיט א כשר'ען מאנטעל. דער שמוגעל איז דארט געגאנגען אויף דער גאנצער פאר און געהייסען האט עס, אז מען ליפערט די אויסגעארבייטע סחורה פאר דער ארמעע פון זיין האהייט דעם עסטרייכישען קעניגליכען און קייזערליכען מאיעסטעט.

א דאנק דער דאזיגער היתר עיסקא האבען די משרתים און יענע סוחרים וואס האבען זיך געבארעט ארום דעם ה' ב. גענאסען די פולע רעכט צו רעקוויזירען פעל און אפילו לעדער, וואס מ'האט געשמוגעלט אין ראדאם און אין דער ארומיגער פראווינץ.

אין דער פאבריק פון ה' ב. האט מען אויסגעארבייט צו הונדערטער פארטיעס לעדער א וואך און ווען מ'האט זיי בעדארפען אפסטעמפלען מיט'ן רעגירונג'ס סטעמפעל, וואס האט געטראגען די צייכענס ק. ק. האט מען די מאכט־קאנטראליערען געגעבען אזוי צו פערשטעהן... אז זיי אליין האבען פערבראקירט דעם גרעסטען טהייל אויסגעארבייטע לעדער פאר נישט פעהיג צום מיליטערישען געברויך און נאר א קליינעם טייל האבען זיי פערנומען פאר דער „פערקויף שטעלע" און דערביי האבען זיי אבגעסטעמפעלט אהן אונטערשיד אלע לעדער מיט די לעגאלע סיגנעס ק.—ק. וואס האט געהייסען אז די איבריגע לעדער איז ערלויבט צום פריוואטען פערקויף.

בעת דאס דורכפיהרען אזא קאנטראל איז מען ביים ה' ב. געשטאנען אויף דער וואך און בעמיהט זיך ווי ווייט מעגליך, צו בעווייזען, אז דאס מאהל אין די פארטיע סחורה נישט געראטען ארויסגעקומען און „אז דאס קינפטיגע מאהל וועט אלעס אין בעסטען ארדנונג זיין"... פרוי ג. האט דאן געארבייט מעשים און איהר פלוצלינגדיגע מבינות אין דער לעדער־אויסארבייטונג האט דעמאלט בעוויזען ממש ווינדער. צום בעסטען האט זי זיך געקענט דורכשמועסען מיט די קאנטראליערען. איהרע חנד'עלעך, קאמפלימענטען און כיטרע מינעלעך זענען אימשטאנד געווען א זעהעוודיגען צו פערבלענדען די אויגען און צו מאכען פון טאג־נאכט...

אין אזעלכע פאלען האט זי געהאט דעם קאפ אויף דער רעכטער זייט, און אויסגעצייכענט געוויסט ווי אזוי בשעת מעשה אויסצופיהרען זיך. קודם כל האט זי אין אזעלכע אווענדען צוגעגרייט א סעודה כיד המלך און פריהער פאר אלעם האט דער עולם טועם געווען פון בעסטען און שענסטען און מ'האט זיך אהן א קאפאוועס גוט אינטערגעלעהנט דאס הארץ. אז די שטימונג איז שוין געווען א גאר געהויבענע און פון די עסטרייכישע רעוויזארען האבען זיך אנגעהויבען שיטען געגענזייטיגע קאמפלימענטען, אז „די יודען־טעכטער זינד ווענוס־שעהנהייטען" האט שוין פרוי ג. פערשטאנען, אז איצט איז דער אמת'ער שעת הכושר אויף דורכצופיהרען די קאנטראל ◀

אויפגעטוהן ווערען.

די גמינע האט שוין פערטיג געמאכט דעם בידזשעט אויפ'ן יאהר 1927. זי האט אפילו שוין פערענדיגט דעם ענין, וואס הייסט ע"אט-אבצאהל. אלץ איז שוין באלד פערטיג און ס'וועט לאנג נישט נעמען ביז מ'וועט אויפסניי פונאנדערשיקען "נאקאזען" און דערמאנען די עטאט-צאהלער צו בעצאהלען דעם שטייער. שטענדיג וועט מען זיי מאהנען געלד, אבער קיינמאהל וועט מען די עטאט-צאהלער נישט פרעגען: צי צאהלט איהר מיט אייער גוטען ווילען? איז דאס געלד נישט אויסגעפרעסט? זענט איהר צופריעדען? — ניין, אזעלכע פראגען וועט מען זיי נישט שטעלען, ווייל דאן וואלטען זיך געפונען הונדערטער פון אזעלכע עטאט-צאהלערס, וואס וואלטען געזען געענטפערט: וואז האט איהר אזעלכעז פאר אינז געשאפען און געלייסטעט, אז מיר זאלען צופריעדען זיין? צי זאלען מיר זיין צופריעדען דערפאר, וואס אייער פרעזעס, וועלכער פרעטענדירט מילומר'שט אויף א וועלטליך-דעמאקראטישען פרנס, האט אבגעווארפען דעם פארשלאג ארייינצושטעלען א געוויסע סומע אויף א סובסידיום פאר א יודישע פאלק-שולע, וואו אונזערע קינדער זאלען בעקומען יודישע ערציהונג און אויך וועלטליכע בילדונג אומזיסט, ווייל מיר קאנען נישט צאהלען און מיר זענען אזעלכע עלטערען, וואס קאנען צוליב פערשידענע טעמים אונזערע קינדער נישט שיקען אין דער תלמוד-תורה, צי דערפאר זאלען מיר צופריעדען זיין און אקעגען-טראגען אונזער בעשטייערונג בסבר פנים יפות?—

אט אין דעם ליגט די גאנצע טראגישע לאגע, וואס ביי אונזערע הערען פון קהל-שטיבעל האט זיך אויסגעארבייט א בעגריף, אז דער יודישער בירגער, וואס צאהלט עטאט איז א מעכאניזירטער געגענשטאנד אהן א רוח חיים, אז ער דארף נאר געבען, — נעמען — קיינמאהל נישט. אז ער טאר גארנישט פערלאנגען און ווער שמועסט פראטעסטירען — אודאי נישט.

אזעלכע מעטאדען און בעגריפען האבען לאנג זיך שוין איבערגעלעבט און געהערען שוין צו די פערגאנגענהייט. און אויב די ה"ה פון אונזערע היינטיגער כלל-פערזארגערי קלאמערען זיך נאך און האלטען זיך אן ביי די זיילען פון נעכטיגען טאג: וועט זייער ממשלה נישט געהערען צום מארגען...

ב. צווייג.

■■■■■■

איפ'ן אדרעס פון אונזערע כלל-טהוער.

נישט איין מאל קומט אונז אויסצוהערען פערשידענע "עוולות, וואס עס ווערט אפגעטון דער בעפעלקערונג אלס בירגער. דא געפינט מען זיך בעליידיגט פון דער, אדער יענער אינסטאנץ פאר נישט געבען א געהעריגע תשובה אדער פאר נישט וועלען דינען מיט נויטיגע אינפארמאציעס. עס איז קיין סוד נישט, אז די בעפעלקערונג ווערט איגנארירט און אז די בעאמטע פון פערשידענע אינסטאנצען ערלויבען זיך צופיל, אבער צי רעאגירט מען אויף אט די אלע עוולות? בעשטימט נישט. אין אן'אויפגערעגטען צושטאנד, בשעת מעשה, קלערט מען זיך, אז מ'וועט די עוולה נישט אדורכלאזען, שפעטער אבער ווערט מען אפגעקילט און מ'זאגט זיך: זאלען זיי פאלען אויף אנדערע הענד. די בע'עוולה'טע אבער ווייסען נישט, אז מיט אזא האנדלונג ברענגען זיי שאדען אין די בעאמטע מיינען, אז די בעפעלקערונג דארף אויספיהרען זייערע קאפריזען און מוז זיך צופאסען צו זייערע אויספיהרונגען און צוליב אט אזוינע און ענליכע סיבות ווערט די בעפעלקערונג דורך זיי איגנארירט וואס א מאל מעהר.

אז די בעפעלקערונג איז שולדיג אין אט די ערשיינונגען, איז דער בעסטער בעוויין דאס, וואס אין א גרויסע שטאדט איז די בעהאנדלונג גאר אנ'אנדערע און דאס איז צוליב דעם. וואז די בירגער זענען דארט אנדערע, זיי האבען זיך נישט ליב צו לאזען טרעטען מיט די פיס און לאזען נישט אדורך די קלענסטע עוולה, אזוי, אז ווילענדיג נישט ווילענדיג מוזען זיי שטיין אויף דער הויך פון זייערע אויפגאבען.

עס האט נישט איין מאהל געטראפען, אז מיר זענען ערשטיינס געבליבען ווען מיר האבען צו טוהן אין גרויס-שטעדטישע אינסטיטוציעס, צוליב די דאריגע בעהאנדלונג צום פובליקום, עס

בער די פערטיגע לעדער פאר דער "פערקויף-שטעלע" און זי האט די ערשטע פאפערן מיט א צויבער שמייכעלע: נו, מיינע האבנעאכטעטע הערען, יעצט ווערדען חיר בעזארגען מיט שיהע די קריגעס קעמפפער פון זיין קעניגליכען מאיעסטעט, אלזא וויר בעטען צו דער קאנטראל און אנטאגען דאס בעסטע און דאס שענסטע פאר זיי אויסצוטיילען...

די הויפט-ראליען, אין דער צייט פון אזעלכע קאנטראליעס, האט די לעצטע צייט געשפיעלט נישט קיין אנדערע ווי די פרוי ג. די מאדאם ב. איז צוליעב די לעצטע פערשארפטע בעציהונגען מיט איהר מאן צוליב טאקע דער זעלבער אינטריגאנטקע — געגנצלין דערוויטערט געווארען און זי האט אפילו נישט געוואגט ארייינצושטעלען א טריט אין איהר לעצטען "סאלאן, וואו די רעוויזיעס פלעגען פארקומען און וואו די לעדער פלעגען געשטעמפעלט ווערען.

געוויזען מאמענטען, ווען פון לעצטען סאלאן האבען געמוזט ארויסגעהן אפילו דער ה' ב. אליין און אלע איבריגע מיט-שותפים און געבליבען האט נישט געטארט מעהר ווי די פרוי ג. מיט'ן עלטסטען פינאנס, אדער רעקוויזיטאר. דאס איז געווען דאן, ווען דער שמוגעל האט שוין אנגענומען א צו-בייט'ען פאטאלען הארקטער און פין די הינדערטער פעל פון דער "רויה-שנאף-שטעלע" ביי דער עסטרייכישער אקופאציע מאכט, איז אויסגעקומען צו פאסען א מינימאלען סכום לעדער פאר רעגירונג'ס-געברויך... אבער נישקשה, פרוי ג. האט זיך אפילו דאן נישט פערלוידען, אין נאך איהר לענגערער אינטערוויענץ במשך עטליכע שעה בייחידות אין לעצטען סאלאן האט זי שוין אלץ אדורכגעפיהרט אין בעסטען ארדנונג...

פאר איהר גרויס בריה'שקייט און העלדישע לייטישקייט האבען איהר די אלע איבריגע מוחרים פערגעטערט. ה' ב. אליין איז געוואקסען פאר נחת און די מתנות וואס ער האט געקויפט די פרוי ג. האבען 'קיין שיעור נישט געהאט. זיין ליבע צו איהר איז מיט יעדען טאג אלץ שטארקער געווארען ס'איז אוועק אזוי ווייט אז ה' ב. האט זיך אנגעהויבען ארומטראגען מיט'ן געדאנק, ער זאל זי אבנעמען פון איהר מאן. ער אליין וועט זיך אייך גט'ען און אז ביידע זאלען זיי חתונה האבען ער האט אבער דעם געדאנק געהאלטען ביי זיך טיף פערגראבען און נישט געהאט אין זיך דעם מוטה צו ענטפלעקען איהם פאר איהר. ער האט בעשלאסען צו בלייבען ווארטען נאך א געוויסע צייט, כדי זיך איבערצוצייגען, צי פרוי ג. האט איהם ווירקליך ליעב, אדער דאס איז בלויז אזעלכע אנשטעלען, כדי פון איהם ארויסצוקריגען וואס מעהר געלד און מתנות, ווארום גיין ארויספרעסען א גט, פון א אייגענעם ווייב מיט וועלכע מ'לעבט שוין א רייהע יאהרען און מיט וועמען מ'האט שוין דערוואקסענע קינדער און דערפיהרען צו אנ'עפענטליכען סקאנדאל, מוז מען דאך פריהער זיין געזיכערט, צי דער חתונה-פלאן מיט דער פרוי ג. וועט זיך איינגעבען. ווען ניט וועט דאך זיין פאר איהם א גוואלדיגע קאמפראמיטאציע און ער וועט בלייבען נישט מעהר ווי צייטיש געלעכטער.

און דער ה' ב. האט דעריבער בעשלאסען דערווייל צו דעזיגנירען פון דאזיגען פלאן.

דער פרוי ג. האט אונטערגעזאגט איהר ראפינירטע כיטרעקייט, אז ה' ב. הגם ער שענקט איהר די פולסטע צוטרוי, בעציהט ער זיך יעדאך עטוואס צוריק געהאלטען, פארוואס דאס איז אזוי האט זי נישט געקענט אין ערשטען אויגענבליק פערשטעהן. זי האט געוואלט דאס אננעמען אלס א סבה צוליב פאמיליע-טעמים, אז דער ה' ב. האט מסתמא

האָט זיך אין אזא מאָמענט אונז אויס-געוויזען, אז די פּראָווינץ געהער צו אנ'אנדערע מלוכה און די גרויסע שטעדט — צו אנ'אנדערע מלוכה, אזא קאָלאָסאַלער דיפערענץ איז צווישען די בעאמטענשאפט אין די אינסטאנצען פון דער פּראָווינץ ביז די גרויסע שטעדט. אין דער צייט ווען דאָרט וויל מען זיך פערשטענדיגען מיט'ן בירגער, מ'סטאַ-רעט זיך אַפּט מאָהל איהם צו פערלייכ-טערען און צו הילף צו קימען, ווערט ער אין דער זעלבער צייט אין דער פּראָווינץ איגנאָרירט און אָפּגעשטויסען. חער שמועסט שוין וועגען אנ עצה זיך האַלטען. און דאָס אַלֵין איז דערפאר, חייל מען רעאגירט נישט ביי אונז אויף עוולות. מען פערשטייט נאָך נישט ביי אונז. אז מיר זענען בירגער, מיר צאָ-לען שטייערען און העלפען אויסהאַלטען די מלוכה דאַרפען מיר דערפאַר געניסען דאָס, וואָס עס געהער דעם בירגערטום, און אויב מיר פאָדערען פון א בעאַמ-טען ער זאָל אונז ווי געהעריג בטרייטען, דארף ער דאָס אלס חוב ערפילען און ער טוט אונז דערמיט בכלל קיין טובה נישט, ווער שמועסט שוין. אז מען איג-נאָרירט אונז און מען בעהאנדעלט אונז נישט ווי געהעריג.

אזוי ארום פערגעסט מען איינציג-ווייז, אז מען איז בירגער און מ'האָט רעכט צו פאָדערען בעהאנדעלט צו ווערען אלס בירגער. ווער שמועסט, אז מען פערשולדיגט זיך אין די קלענ-סטע זאך און מען ווערט בעשטראָפט מיט א טאָג צוויי אַרעסט. דעמאָלט איז מען דאָך שוין דער אמת'ער ארעס-טאנט און מ'ווערט בעהאנדעלט ווי פערברעכער.

אַזוי למשל טרעפט, אז אַ הויז-ווירט ווערט בעשטראָפט מיט ארעסט פאר נישט אויספיהרען וועלכע נישט איז פעראָרדנונג אָדער א געוועלב-סיחר — פאר פערמאכען שפּעטער ס'געשעפט, צי א בעקעריי, ווערט ער אין דעם פאל ארעסטירט אין ארטיגען צי-וויל ארעסט ביים מאגיסטראַט (די אַזוי גערופענע „קאָזע") און ווערט בעהאנדעלט נישט בעסער פון אַלע אנדערע פער-ברעכער.

איינציגוויין ווערט מען ביי אונז גע-וואוינט נישט צו רעאגירען אויף פער-שידענע עוולות און דעריבער איז מען דערגרייכט געוואָרען צו דער מדרגה, אז א בירגער, וועלכער פערשולדיגט זיך אויף א טאָג אַרעסט זאָל בעהאנדעלט ווערען פונקט ווי מיט א לאנגיעהריגען ארעכטאנט.

דארף מען אויף אזוינע עוולות נישט רעאגירען? דאַרפען זיך אָט אזוינע מענ-שען געפינען צוזאמען מיט פערברעכער? קען דען א מאגיסטראַט נישט זען, אז פאר אזוינע פערשולדיגטע זאָל זיך געפינען א בעזונדערע אָפּטיילונג?

פאררעאָס זאָל מען בלייבען גלייכ-גילטיג צו אזאַ פראגע? עס איז מעהר ווי זיכער, אז ווי באַלד מ'וואָלט אויף אזאַ ערשיינונג רעאגירט ווי געהעריג, וואָלט די פראָגע געלעזט געוואָרען.

מיר גלויבען, אז מען דארף נישט מעהר ווי האָבען דעם גוטען ווילען און טוהן אין דעם ביי די קאָמונאלע מאכט און דאן וועט זי פערשטיין, אז רוהיגע בירגער קען מען נישט פערגלייכען צו דער מדנה פון פערברעכער.

מען טאָר נישט זיין צו דעם גלייכ-גילטיג און נישט לייגען קיין אכט אויף עוולות, וועלכע טאָרען נישט געדולדעט ווערען, איבערהויפט ווען זיי קענען בעזייטיגט ווערען.

זאָל געפאָדערט ווערען א בעזונדערע אָפּטיילונג פאר בעשולדיגטע בירגער און די קאָמונאלע מאכט וועט אודאי דעם ענין זעהן צו לעזען לטובת די בירגער.

אויף נאָך א ענין ברויכען אינזערע כלל-טוער רעאגירען. דאָס איז מכח דעם, וואָס לעצטענס בעקלאָגען זיך ראדאָמער יודישע בירגער אויף דער נישט טאָלעראנטער בעהאנדלונג אין דער פאָליציי-ארעסט, וועלכער געפינט זיך אין רשות פון קאָמיסאריאט. זיי בעקלאָגען זיך, נעמליך, דערויף, וואָס ביים פערהאַלטען זיי אין פאָליציי-קאָ-מיסאריאַט מיט'ן צוועק צוזאַמענצושטע-לען געגען זיי א פּראָטאָקאָל פאר האַלטען לענגער אָפען דאָס געוועלב איבער די ערלויבטע האנדעל'ס שעה'ען, אָדער פאר אַנדערע קלענערע עבירות צוליב'ען

BROWAR PAROWY
J. SASKI
w Radomiu
poleca piwo
„EL".

די נייעסטע און שעהנסטע
„טאפּעטען"
אויף צימער-טאַפּעטירונג
בעדייטענד ביליג, פערקויפט
ש. שטיינמאַן
ראדאָם, לובלינער № 21
ביטע זיך צו ערקונדיגען!

אויסצושטעהן פון דער מאדאם ב. און איהרע פאמיליע פערשידענע סקאנדאל-סצענעס. די דאָזיגע השערה האָט איהר נישט געלאָזט רוהען און. מורא האָבענ-דיג, אז דאָס זאָל אמאָהל נישט איהר אָבשלאָגען דעם געלד-קוואַל, האָט פרוי ג. זיך איבערגעקלערט. אז ס'וואָלט דורכאויס נויטיג געווען זי זאָל וויסען, חאָס עס טהוט זיך אָן הינטער די קו-ליסען פון פאמיליארען-לעבען פון ה' ב. זי האָט דעריבער ביי זיך בעשלאָסען צוציהען צו זיך דעם ראַדאָמער סוחר וו. ער זאָל נאָכשפּיאָנירען און פער-פאָלגען יעדען טריט פון דער מאדאם ב. דער ראדאָמער סוחר וו. האָט דעם פאָרשלאָג פון דער פרוי ג. אויפגענ-מען מיט דער גרעסטער צופריעדענ-הייט, ווייל פאר זיין ראָליע אויספיהרען האָט, ער בעקומען פון דער פרוי ג. די גרעסטע הנחות און די בעסטע קאָנדוצ-יעס ביים פעל און לעדער-מסחר.

צום גאַליציאַנער סוחר האָט פרוי ג. נישט געהאט קיין צוטרוי, פערקעהרט, זי האָט געגלויבט, אז דער גאליציאַנער איז א איבערגעגעבענער פריינד פון דער מאדאם ב. אַלס א בעשטעטיגונג צו איהר חשד האָט זי געזעהן אין דעם פאקט, וואָס אין לובלין נאָך זייענדיג האָט ער דער מאדאם ב. בעגלייט אויף טריט און שריט. ער איז אפילו פעראינ-טערעסירט געווען צו פערדעקען דעם נאכט-בעזוך פון דער מאדאם ב. ביים אַבער-לייטענאנט אין לובלינער האָטעל פאר ה' ב.. פרוי ג. איז דערום געווען ביי זיך ענטשלאָסען דעם גאַליציאַנער צו דערווייטערען אינגאנצען פון דער פאבריק און פון גאנצען האנדעל. דער ראדאָמער סוחר וו. האָט שוין פון לאנג געהאט אנ'אויג אויפ'ן גאַליציאַנער און ער האָט זיך שטארק געפרעהט פון דער בשורה, וואָס די פרוי ג. וויל פון איהם פטור ווערען. ער האָט זי דערצו צוגערעדט און זאָגאר זיך אויסגעדריקט פאר איהר, אז ער שטערט איהם אויפ'ן וועג ביי זיין שפּיאָנאַזש-טהעטיגקייט ארום די סודות פון דער מאדאם ב.

דער גאַליציאַנער איז נישט געווען קיין יאָלד און אָן דעם טראַקטירען איהם ביים טיילען די פּראָצענטער פון די פערשידענע שמוגעל-מסחרים האָט ער דערקענט, אז די פרוי ג. קוקט אויף איהם ווי אויף א פינפט ראָד ביי א וואָגען. דער גאַליציאנער האָט זיך דאָס גוט איינגעקניפּט אין דער פּאה און זיך געטראכט. אז ער אין נישט די מאדאם ב. וואָס לאָזט זיך טרעטען מיט די פוס פון דער דאָזיגער מכשפה. אין גאַליציאנער האָט זיך אָנ געצינדען א גרויסער כעס און ער האָט בעשלאָסען נקמה צו נעמען אָן דער פרוי ג. פאר זיין און דער מאדאם ב.'ס עוולה.

דער גאַליציאנער האָט נישט געוואָרט אז ער זאָל אינגאנצען ארויסגעשטופּט ווערען פון שותפות. נאָר ער האָט בע-צייטענס אָנגענומען שריט, ער האָט געגומען זיך דערנעהנטערן צו דער מאדאם ב. כדי מיט איהר בשותפות אונטערצו-נעמען א געמיינזאמע אקציע געגען דער פרוי ג. און בכלל געגען דער גאַנצער חברה, וואָס האָבען דעם ה' ב. אריינ-געקריגען אין זייער נעץ און פיהרען איהם ביים נאָז.

איינמאָהל. ס'איז געווען אין א שפּעטען אָווענד. איינער פון די קיהלע מעלאַנכאָלישע אלול-בין השמשות'ען, חען מאדאם ב. האָט א פּיזרזאָרגטע, א פער-מרה שחורה'טע איינט אַליין ארומ-שפּאצירט אויף די פייכטע גראָזען פון די ברייט-פונאנדערגעשפּרייטע מידע פעלדער ארום איהר פאבריק. איהר קאָפּ האָט שטארק געארבייט. ווי אזוי אויסצופיהרען דעם פּלאַן וועגען שיקען א מסירה צו דער לובלינער פינאנץ-מאכט, אז ביי איהר אין פאבריק ווערט געפיהרט א' גרויסער שמוגעל און אז איהר מאן מיט זיינע שותפים אפערי-רען די דעגירונג'ס-בעשטעלונגען. מאַ-דאם ב. האָט אינגאנצען געגיבערט און זי האָט געציטערט פאר'ן בלויזען גע-דאנק, זי האָט זיך באַלד פאָרגעשטעלט אין דער פאנטאזיע, חי סקומט אראָב א

ניט צופאסען זיך צו די ארויסגעגעבענע קאָמונאַלע און אדמיניסטראטיווע פעראָרדנונגען — אז דעמאָלט פאַלען, וואָס די פערהאַלטענע ווערען דערווייל אויף דער צייט, וואָס דער פּראָטאָקאָל, אָדער די אויספאָרשונג ווערט אויספיהרליך בעהאנדעלט אין צוזאמענשטעל — איבערגעפיהרט אין א צייטווייליגען ארעסט־קאַמער. וואו זיי בעקומען פון די געזעצליך־ראנגיגע פּאָליציי־בעאמטע גוט צו־שלאָגען. די דאָזיגע פאַלען זענען אונזערע כלל־טוער און אויך אונזערע יודישע ראַדאמענער גוט בעקאנט. פאר וואָס רעאגירען זיי נישט דערויף? פאר אַזעלכע עבירות קומט דאָך נישט צו־שלאָגען. מקאָן דאָך אזעלכע בירגער נישט צו קלאַסיפיצירען צו דער קאַטע־גאָריע פערברעכער. איבער וועלכע פּיזישע עקזעקוציעס זאָלען זיין ער־לויבט.

מיר ווילען גלויבען, אז די דאָזיגע פאַלען זענען אין די העכערע פּאָליציי־אינסטאנצען נישט בעוואוסט און אז דאָס ווערט אויסגעפיהרט אויף דער אייגענער אחריות פון די קלענערע פּאָליציי־בעאמטע. דערפאר ברויכען טאַקע אונזערע כלל־טוער אינטערווענירען ביי דער העכערער פאָרשטעהערשאפט פון דער פּאָליציי קאָמענדאנטור. איהר אויפמערקזאם מאכען און איבערגעבען אלע נויטיגע פּרטים אין צוזאמענהאַנג מיט די אויבענדערמאָנטע פאַלען. די העכערע לייטונג פון דער זיכערהייטס־מאכט אין דער פּאָליציי וועט געוויס מיט פערשטענדניש זיך העלפען בעצי־הען צו דער אינטערווענץ מצד די ערנסטע יודישע כלל־טוער, און נאָכ'ן בעקענען זיך אלזייטיג מיט'ן גאנצען מאטעריאַל, וואָס שייך צו די אָנקלאַ־געס פון די בעל־עולה'טע, וועט זי געוויס צוזאָגען די שולדיגע צו דער געהעריגער פעראנטוואָרטליכקייט.

ביי דער יודישער ראַדאמענער קהלה איז לעצטענס געשאַפען געוואָרען א ספּעציעלע עצה־ביורא (ביורא־פּאָראַד) וועמענס אויפגאַבע עס איז צו געדיע־נען די ראַדאמענער מיט פערשידענע וויכטיגע מאטעריאלען, וועלכע זאָלען אין נויטיגע פאַלען אויסגענוצט ווערען צו עפענטליכע דורכריכטען אין שטאָדט־ראַט, ווי אויך צו דרינגליכע אינטערווענצען ביי דער מאכט. די זעל־בע ביורא האט אויך צווישען איהרע אויפגאבען צו פערנאָטירען פערשידענע עוולות און אומגערעכטיגקייטען, וואָס ווערען בעגאנגען לגבי די יודישע בירגער. דאָס זענען די אייגענטליכע גרונד־יסודות פון דער דערמאָנטער ניי־געשאַפענער ביורא. דאָס איז דער צוועק פון איהר עקזיסטענץ. צי די דאָזיגע ביורא ענטשפּרעכט ווירקליך דעם ציעל, וואָס זי האָט זיך געשטעלט, וועגען דעם איז פאָרלויפיג נאָך פאַרהאַן א גרונד צו צווייפלען. די דאָזיגע ביורא, טראָץ איהר ברייטע געזעלשאפטליכע באזע, האָט ביז היינט נאָך אַפילו נישט געלאָזט הערען פון איין אויפטוהו, פון איין שעפערישען טהאט לטובת דער יודישער בעפעלקערונג. איהר גאנצער סטרוקטור און ארבייטס־גייסט איז מעהר צוגעפאסט צו אַן אַרכיוו, וואָס פערנעמט זיך איבערוויגענד מיט זאמלען פאקטען פאַר דער היסטאָרישער צוקונפט. די איבערפלוסיגע טרייב־קראפט פון א געזעלשאַפטליכע געגענזאַט'ס־ארבייט לאָזט זיך דאָרט לחלוטין נישט פיהלען.

אלס קלאָרע אילוסטראציע צו אונזער אויספיהר קאָן בעווייזען דער פאקט, וואָס דאָרט, אין דער זעלבער ביורא זענען שוין פערנאָטירט א רייהע פאַלען פון בעל־עולה'טע יודישע בירגער און נישט קוקענדיג דערויף האָבען די אַפּוטרופּסים, וואָס האָבען בעשאַפען די עצה־ביורא, נאָך קיין איינציגען מאָל נישט אינטערווענירט ביי דער מאכט פאָרשטע־הערשאַפט, כדי דאָרט אויפצוקלערען און אַלץ ארויפצוברענגען פאַר דער ליכטיגע שיין.

עס קאָן אפשר זיין, אז די עצה־ביו־רא ביי דער יודישער ראַדאמענער קהלה וויל אַלץ ערלעדיגען אויף הורט און דעריבער האַלט זי אין איין וואַרטען, אז די צאָהל פון די בעל־עולה'טע און געקשיוודעטע זאָל זיך פערגרעסערען. צוליב א פּאָר אינדיווידועלע פאקטען לוינט זיך עפּיס נישט ארויסצושטעלען. צרות הרבים אימפּאָנירט עפּיס בעסער. דער רעש איז גרעסער און מקאָן זיך דאָן קייפען א גרויסען און חשוב'ען נאָמען אויפ'ן גאנצען לעבען. יודישע צרות אויף דעטייל איז ביי זיי א פּנים קיין ענין נישט. אויב א ביורא—בויען די טראנזאקציעס זיין פון גרעסערען פערנעם... האַלט זי, די דאָזיגע עצה ביו־רא אין איין זאמלען פאַקטען און קיין אינטערווענץ ביי דער זיכערהייטס־מאכט האָט מען וועגען דעם נישט געפּרובט, חאָטש דאָס וואָלט געוויס געבראכט רע־זולטאטען, ווייל די מאכט, אויך די העכערע פּאָליציי־אינסטאנצען, און אַזוי די ציוויל־מאכט פון דער כמאראַצקי א וואָלט זיכער אויפגעוויזען א גוטען ווילען און איינגעשטימט צו פעראָרדנען איינצושטעלען א קלאָרערע און בעסערע בעציהונג אין די אלע רעגירונגס־אמטען פאר די פּעטענטען, אָהן אונטער־שיד פון אבשטאמונג און נאציאָנאליטעט.

כלל־טוער ערנסטע, אויפריכטיגע און באמת איבערגעגעבענע ברויכען בעזיצען דעם געהעריגען כוח אוף אַלעם צו רעאגירען און אויך אויפצו־קלערען, כדי די עולות אויסצובעסע־רען און נישט אנקומען מיט בלויז פער־נאָטירען אין פּראָטאָקאָל־שרייבעריי. פון אַזא עובדא קאָן בלויז געשאַפען ווערען א פּנקס לדורות, אָבער נישט דורכגע־זעצט ווערען קיין רעאלע דערגרייכונ־גען.

X.

מחנה לובלינער פינאנצען, ווי זיי ענט־דעקען דעם גאנצען שמוגעל־האַנדעל און זיי ארעסטירען דעם גאנצען מאַ־יאָנטעק, דעם מאַן און אלע. זי איז געשווימען אויף די פליגעל פון איהרע צוברויזטע פאנטאזיעס און א שווייס האָט בעדעקט איהר גאנצען קערפּער. זיצענדיג פאר די אויגען די שוידער־ליכע און פאַטאַלע קאָנסעקווענצען וואָס קאָנען ארויסקימען פון איהר טייוועלשען ציגעטראכטען פּלאַן. זי האָט זיך פאַרגעשטעלט דאָס ערגסטע, דאָס שווערסטע, אָבער דער כח פון איי־פערזיכט. דער נקמה־געפיהל פאר איהרע טיעפע בעליידיגונגען פון א ה' אייגע־נעם מאַן און פון דער ווילד פרעמדער פּרוי האָבען אין איהר געוועקט אין פערטריבען יענע שווערע פאנטאזיעס און נאָך א שווערען און ביטערען קאַמף מיט זיך אליין, האָט זי בעשלאָ־סען, אז זי האָט נישט קיין אנדערען אויסוועג און זי מוז זיך אליין מסר'ען. זי האָט שוין נישט וואָס איינצושטעלען.

אין יענעם מאָמענט איז דער גאַליצי־יאנער נאָכגעגאנגען שטיל אויף די שפּיץ־פינגער דער מאדאם ב. און ווען יענע איז שוין געהאט אָבגעגאנגען א שפּאַר שטיקעל וועגס, איז ער איהר אנטקעגען געקומען פון א צווייטער זייט צו דער ריכטונג פון דער פאבריק עס זאָל מאכען דעם איינדרוק, אז ער איילט אין פאבריק אריין. אויפ'ן וועג האָט דער גאַליציאנער אָבגעשטעלט דער מאדאם ב. און, איבערפרעגענדיג זי וואָס זי שפּאַצירט אַזוי איינזאם און וואָס עס בעדייט איהר פערזאָרגטקייט, האָט איהם מאדאם ב. קורץ אָבגעענט־פערט — וואָס געהט אייך דען אָן? איהר זענט דאָך אויך מיט דער פרוי ג. כ'ווייס אלע זענט איהר געגען מיר, איהר אלע האָט מיך צוגעפיהרט צו אַזא לאַגע, אז כ'בין געצווינגען געוואָ־רען צו פערלאָזען מיין אייגען הויז. איך קאָן שוין מעהר נישט צוקוקען ווי א ווילד־פרעמדער טייוועל האָט זיך אריינגעריסען אין מיין שטוב און פון מיר אַלץ אוועקגענומען: מיין מאַן, מיי־נע קינדער, מיין געשעפט און אַלצדינג אפילו איהר, גאַליציאנעריל, וואָס האָט געזוכט מיין קאָמפּאַניע און מיין גע־זעלשאפט, האָט מיך אויך פערלאָזט ווי־באלד איהר האָט דערפיהלט, אז די פרוי ג. קאָן געבען מעהר ביזנעס צו פערדינען. אַלץ יאָ. פּיניע גאַליציאנע־ריל אָבער וואו איז עפּיס אייער ליבע צו מיר. אייער סימפּאַטיע און אייער אי־בערגעגעבענהייט צו מיר? יאָ, אז איך פּלאַנדזשע יעצט ארום אויף די פעל־דער איינע אליין, ווילט איהר יוצא זיין אין עס פּאַסט אייך נישט גלאַט אַזוי אָהן א גוטען־אָוונד דורכצוגעהן נעבען מיר.

דער ענטפער פון דער מאדאם ב. האָט דעם גאַליציאנעריל געטראָפען ווי א דונער. עטליכע מינוט איז ביי איהם דאָס לשון אָבגענומען געוואָרען. ער האָט אָבער אָנגענומען מוטה און אליין זיך שטאַרקענדיג האָט ער גענו־מען דאָס וואָרט און מיט א טרערענדיג קול זיך אָנגעהויבען מתודה זיין און קלאָפּען על חטא.

— טייערע מאדאם ב. האָט נישט אויף מיר קיין פּראַיבעל, עך האָב געגען איהנען געזינדיגט. אמת, עך וועל עס מיר קיינמאָהל נישט מוחל זיין. מיין ליבע און סימפּאַטיע איז פאר איהנען נישט געפאַלען. עך בין גרייט פאר אייך צו געהן אין פייער אריין. אדרבא זאָגט, פערלאַנגט און עך וועל אַלץ טוהן. עך וועל אייך אויך העלפען אין קאַמף מיט דעם דאָזיגען דעמאָן. זי וויל שוין מיך אויך פערטרייבען, ווייל זי זעהט אין מיר אייער'ס א איבערגע־געבענעם פריינד. זי האָט געשלאָסען יד אחת מיט'ן ראַדאמער כוחר י. זי געדענקען דאָך איהם נאָך פון דער לובלינער יאַזדע, ווי ער האָט אונז ביידע נישט ארויסגעלאָזט פון אויג. זי האָט מיט איהם געשלאָסען גוט־ברו־דערשאַפט, כדי ער זאָל איהנען נאָכ־שפּיאָנירען. עך ווייס אַלעס און עך וועל איהנען דאַסעוהען. זאָגט, מאדאם ב. וואָס איהר ווילט או, עך וועל פאַר איהנען אַלץ טוהן.—

אזוי רעדענדיג האָבען זיי זיך דער־נעהנטערט צום הויז פון ה' ב. און אַזוי ווי פון די נישט הויכע פענסטער פון לעצטען סאַלאָן, וועלכע זענען ארויסגעגאנגען אין פעלד אריין האָט זיך געלויכטען, האָבען זיי זיך שטיל צוגעשאַרט און צוגעלעגט די אויערן

וואס הערט זיך אין ראדאם.

פון שטאדט-ראט.

די ערשטע זיצונג פון שטאדט ראט נאך די פעריען איז פארגעקומען היינ- טיגען דינסטאג. דער ערשטער פונקט אויפ'ן טאג-ארדנונג איז געווען, אז דער שטאדט-ראט זאל מאכען א קורצ- טערמיניגע הלוואה אין דער מלוכה'שע ווירטשאפטס-באנק אויף א סומע פון 166 טויזענד דאלאר, בכדי צו אויס- פיהרען פערשידענע אינוועסטיציע-אר- בייט פון מאגיסטראט, ווייל די אולען- ארבייט האלט ביי פערענדיגט ווערען און כדי ס'זאל צוליב דעם נישט אויס- וואקסען קיין ארבייטסלאזיגקייט איז דעריבער נויטיג אנצוהויבען די שטאר- טישע אינוועסטיציע-ארבייט. ראטמאן אדוו. ביעלסקי איז געגען דער הלוואה מאטיווירענדיג, אז די שטאדט איז אזוי אויך שוין גענוג באלאסטעט פון 50 מיליאן זלאטעס פאר די אלע ארבייטען וואס „אולען" האט אויסגעפיהרט. ער לייגט דעריבער פאר, אז דער מאגיס- טראט זאל אויסארבייטען א פלאן ווי אזוי די ראטעס זאלען אבגעצאהלט ווערען. נאכדעם ווי דאס ווערט גענו- מען צום קענטניס ווערט די הלוואה אנגענומען.

כדי פעסטצושטעלען דעם בודזשעט פון יאהר 1926 ווערט געקליבען א קאמיסיע פון 5 פערזאהן.

ס'איז אייך בעשלאסען געווארען איבערצוטראגען די פאבריק פון קינסט- לערישע מיסט אויסארבייטונג „סופאר- פאספאט" קיין ראדאם. לויט דער ער- קלערונג פון ד"ר קעלעס-קראוז וועט דאס ניט שאדענען דעם סאניטארען-צו- שטאנד אין שטאדט און א חוץ דעם וועט אזא פאבריק ברענגען פאר דער שטאדט גיטע פינאנסיעלע רעזול- טאטען.

א לעבהאפטע דיסקוסיע רופט ארויס דער איינגעטראגענער לעצטער פונקט פון מאגיס-ראט צו פערבאטען זאס אויפקויפען, פראדוקטען דורך די הענ- דלערקעס (פשעקופקעס) אויף די שטאדט מערק ביז 11 אין דער פריה די פ. פ. ס.-ישע ראטמענער האלטען לענגערע דרשות, אין וועלכע זיי בע- מיהען זיך צו בעווייזען די נויטיגדיג- קייט פון אט דער גזירה. זיי ערקלערען אז אזוי ווי דער פויער קומט אין שטאדט-אריין בעפאלען איהם די הענ- דלערקעס ווי די פליגען און צוליב דעם, וואס זיי קויפען אלצדינג אב, שרויפען זיי אויף די פרייזען און מא- כען אן א יקרות. די יודישע ראטמענער אזוי די רעכטע ווי די לינקע, טרעטען שארף ארויס געגען דעם, אייפדייזענ- דיג, אז אזא גזירה האט געהערשט ביים צארישען רעזשים און אז צוליב דעם האט זיך דעמאלט געשאטען א מבול פון פראטאקאלען. דאס זעלבע וועט זיך בעשטימט איבער חזר'ן אויך היינט, ווען די דאזיגע גזירה זאל אריין אין קראפט. די יודישע ראטמענער בע- קעמפען איינגעהייער דעם נייעם רע- פארם. ערקלערענדיג, אז צוליב דעם וועט ענטשטעהן א גאנצער חאאס וואס וועט פעראורזאכען די גרעסטע מיס- פערשטענדניסען, ווייל ביים קלענס- טען פערדאכט פון פאליציאנט, ווע- מען די אויפקויפערין וועט נישט אימפאני- רען צוליב איהר בעשיידענער קליי- דונג, וועט ער געגען איהר צונויפשטע- לען א פראטאקאל, צוליב וועלכען זי וועט נאך ברויכען בעצאהלען שטראף. ס'וועט ענטשטעהן א טראגי-קאמישע לאגע אין פרויען, בעל-הבית'טעס, וואס וועלען אויפ'ן מארק נישט טראגען קיי- הוטען אדער אנדערע טואלעטען, וועלן דורך דער פאליציי בעטראכט ווערען אלס איינפאכע „פשעקופקעס" און דורכ- דעם אויסשטעהן אונאנגענעמליכקייטען די יודישע ראטמענער בעקעמפפענדיג בכלל דעם גאנצן סיסטעם פון דער נייער גזירה, ווייזען אויך אן אויף די זינלאזיג- קייט אין די פאטאלע קאנסעקווענצען וואס דערפון וועט ארויסקומען, ווייל דאס וועט צווינגען די אויפקויפערינס שטענ- דיג און יעדען טאג ארויסצוקומען הינ- טער די ראגאטקעס און אלץ דארט אבקויפען ביי די פויערים, אזוי אז די פויערים זאלען שוין נישט האבען מיט וואס אריינצופאהרען אין שטאדט אריין. און דאס וועט נאך מעהר פער- שארפען דעם יקרות. די יודישע ראטמענער ערקלערען, אז אויב צו קעמפפען מיט'ן יקרות דארף מען נישט לאזען ארויספיהרען פראדוקטען קיין אויסלאנד און נישט געבען די פויערים קיין קרעדיטעי, וועלען זיי ממילא גע- צווינגען זיין אלץ צו פערקויפען אין לאנד פאר ביליגע פרייזען, אבער נישט אנווענדען א מיטעל, וואס זאל איינטיי- לען די בירגער אויף צוויי קאטעגאריעס: אויף אזעלכע, וואס גיהן שעהן געקליי- דעט און אויף אזעלכע, וואס געהן נישט שעהן געקליידעט. דאס וועט נאר שאפען א בארען פאר נישט ריכטיגע אינטערפרעטאציעס און קאמפליקאציעס.

אויף דער פערווינדערונג פון די יודי- שע ראטמענער, פון וואנען ס'האט זיך גענומען אזא פארשלאג, האט לויס'ן אויפטראג פון וויצע-פרעזידענט, גענו- מען דאס ווארט דער נאטשעלניק פון דער אדמיניסטראציע אבטיילונג ביים מאגיסטראט. ה' לאסקאווסקי, וועלכער ערקלערט, אז דאס איז שוין א אל- טער ענין נאך פון פאר דער מלחמה. ס'איז דא א גרופע, זאגט ער, וואס קויפט אלץ אויס. זי כאפט ארויס פון די הענד און שרויפט אויף די פריי- זען און לאזט נישט די פריוואטע קאנסומענטען זיך בעזארגען מיט פרא- וויאנט. די דאזיגע גרופע איז בע- קאנט די פאליציי. דער פ. פ. ס.'ישער ראטמאן שמיטאנקא בעצייכענט זיי דאזיגע הענדלערקעס אלס א פלאג און פארערט צובעגרעניצען דאס פער- מיטלעריי. דער דאזיגער ראטמאן ער- לויבט זיך דערביי צוווארפען זלזולים אויפ'ן אדרעס פון סוחרים. אז זיי זע- נען מעקלער'ס, בייוואנים. די יודישע ראטמענער מאכען אויפמערקזאם דעם פ. פ. ס.'ישען קעמפפער, אז דא איז נישט קיין מיטינג און אז די סוחרים טראגען אויף זיך דעם גרעסטען לאסט פון שטייערען.

ראטמאן סטידניא לייגט פאר דער מא- גיסטראט זאל עפענען 3 שפייז-געשעפטע פאר די ארימע ארבייטער, וואו זיי זאלן בעקומען פאר ביליגע פרייזען פראדוק- טען. דאס וועט זיין א ווירקזאמערער מיטעל צו קעמפפען מיט'ן יקרות.

בעת די דעבאטען זענען ארויסגע- טרעטען מיט שארפע רעדעס די יו- דישע ראטמענער ה"ה לאנדוי. קאטליאר, סטודניא, ראטענבערג, פינקעלשטיין מארעק, פרענקעל און אלע צוגלייך האבען זיי געקעמפפט געגען דער נייער גזירה. צוליב דעם אבער, וואס די יו- דישע ראטמענער זענען היינט אין אזא „גליקליכע לאגע", אז זייערע שטימען האבען נישט קיין שום איבערוויגענדע מאכט און אויך צוליב דעם, וואס דריי יודישע ראטמענער פון נאציאנאלען בלאק (וועלכער האט בס"ה 5 ראטמע- נער) זענען אינגאנצען נישט געקו-

---

צו די האלבע געעפענטע פענסטער, וואו זיי האבען אויפגעחאפט פאלגענ- דען שמועס צווישען ה' ב. און דער פרוי ג.

— זאג מיר ה' ב. פאר וואס ביסטו געווארען צו מיר די לעצטע צייט אזוי קאלט? דו ווייסט דאך, אז איך האב דיך ליעב און אז דאס גאנצע עשירות האסטו נאר מיר צו פערדאנקען. און דו זעהסט אליין ווי איך ארבייט אי- בערגעגעבען און. געטריי — זאג, וואס, ביסטו אזוי פערזארגט?

— וואס קומט ארויס פון אזא ליבע, אז חתונה האבען קאן איך ניט מיט דיר. וואס זשע וועט דערפון ארויסקומען. סוף כל סוף וועט דאך אונזער ליבע ענטדעקט ווערען און וועט פערוואנדעלט ווערען אין א עפענטליכען סקאנדאל, וואס וועט נאר מיך צוגלייך דיך קאמפראמיטירען. דו ווייסט דאך, אז לאנג קאן מען א געהיימע ליבע נישט בעהאלטען. די ווענד אפילו האבען דאך אויערען. בפרט ווען מיין אלטע שקאפע האט מיך אויפ'ן אויג און פאלגט נאך אונז ביי- דע ווי א קאץ. היינט שווייגט זי, אבער איך קאן זי, לאנג אבער וועט זי נישט שווייגען. זיווארט נאר אויף א גינס- טיגען מאמענט, זי זאל אונז ביידע חאפן „נא גאראנצים אטשינקו" און דאן קאן איך דיר נישט פארשטעלען, ווי זי וועט אונז ביידע פערשיטען. מיין נישט, אז זי איז אזא שטילינקע. דו קאנסט זי נאך נישט. —

הער מיך אויס ה' ב. פאר דיין ווייב האב איך גארנישט קיין מורא. זי וועט דאס קיינמאהל נישט כהין. זי טאר און קאן עס נישט. זי ווייסט ביי זיך, אז איך האב זי געפאקט אין לובלינער האטעל מיט'ן אבער-לייטענאנט אין א פויזע, וואס איך שעם זיך פאר'ן מויל צוברענגען. מהך נישט זון א הר אזא צנועה, יא, יא, זי האט אין לובלינער האטעל נישט געזאגט קיין תהילים, איך האב עס ביז יעצט נישט געוואלט דער- צעהלען, יעצט אז ס'האלט דערביי. ענט- דעק איך דעם סוד, כדי זאלסט האבען א גרינד איהר צו געבען גט. און זאלסט מיט מיר נאכדעם חתונה הא- בען. אהן דיר וועל איך נישט קאנען לעבען. דיין זארג איז אומזיסט. מיט דער פרוי ג. וועט דיין פלונית'טע גארנישט מאכען, אויסגעזארגט.

— וואס רעדסטו זי, מיין ווייב האט געלעבט מיט'ן אבער לייטענאנט? וואס רעדסטו צי חלומסטו נישט א מאהל? צי רעדט נישט דיין פאנטאזיע?

— ניין, איך דערצעהל דיר וואס איך האב געזעהן און אויב דו ווילסט קען איך דיר עס אויסהייזען אין איהר אנוועזענהייט. מיט אזא פרוי טארסטו מעהר נ שט וואהנען, ווייל זי האט דיך פעראטען. —

— אויב אזוי, מוז איך און איך וועל זי גט'ען. מיט קיין אויסגעלאסע- נע פרוי וועל איך מעהר איין מינוט נישט וואהנען — האט ה' ב. זיך געריי- סען ביי די האר און ארומגעטאפען א צווילדעוועטער איבערן סאלאן שריי-

מען. אין דער פארשלאג פון די פ.פ.ס. און פאר די „פשעקופקעס" זאל דער האנדעל אויף די מערק-פלעצער פערהערט ווערען ביז 12 בייטאג מיט א מעהרהייט שטימען 18 געגען 13 אנגענומען געווארען.

די שטימען פון רעכטען לאגער האבען זיך ביי דער פראגע געטיילט אויף צוויי צדדים. א טייל פון זיי האבען געשטימט מיט די לינקע און דער גרעסערער טייל — מיט די יודען.

צווישען א רייהע פרייע פארשלאגען, ווערט פארגעלעגט צו מאכען טראטיארן שאסע-בעקוועמליכקייטען און בעלויכטונגען אויפ'ן וועג צו דעם נייען געגרינדערטען גימנאזיום פון ה' בליאשינסקי, אין דער געוו. קאשארען בעהמא, מחמת אין דער גימנאזיום לערנען זיך 400 שילער. אויסער דעם, איז דארט פארהאן א סעמינאריום פון איבער 300 שילער. דעריבער פאדערען די אינטערפעליאנטען, אז צו דער בעקוועמליכקייט פון קנאפע 800 שילער זאל דער מאגיסטראט אין דער נעכסטער צייט דורכפיהרען די אלע נויטיגע איינריכטונגען, בכדי צו ערמעגליכען אהין דעם צוגאנג פאר דער יוגענד. דער וויצע-פרעזידענט ערקלערט, אז דעם פארשלאג נעמט ער אין אכט און פערזיכערט, אז דער מאגיסטראט וועט זיך דערמיט ערנסט בעשעפטיגען און צו דעם צוועק אין די נעכסטע טעג דעלעגירען א ספעציעלע קאמיסיע, וועלכע זאל זיך בעקענען נעהנטער אויפ'ן ארט מיט'ן גאנצען פלאן וועגען רעאליזירען די אלע בעקוועמליכקייטען פאר דער נייער גימנאזיע.

פון „עזרה"

די געזעל. „עזרה" בעט אונז מיטצוטיילען:

דאנערשטאג דעם 1.IX האט די געזעלש. „עזרה" ארויסגעשיקט 57 קראנקע אויף קוראציע קיין בוסק. פון ראדאם אויס דירעקט ביז בוסק זענען די קראנקע געפאהרען אין 2 גרויסע אויטאס. א טייל פון די פיזיש געזונטערע זענען געפאהרען אויף דער באהן. אין די אויטאס ווי אויך אין באהן האבען די קראנקע בעגלייט פערוואלט.-מיטגלידער.

אויפ'ן ארט איז שטענדיג דא איין פערוו. מיטגליד, וועמענס אויפגאבע איז צו האבען השגחה, אז אלץ זאל ווערען גוט ערלעדיגט. און אז די קראנקע זאלען נישט ווערען בע'עולה'ט מיט עסען און גוטע בעדינונג. ס'איז שוין אנגעקומען א סך בריף פון די קראנקע צו זייערע פאמיליעס, וואו זיי שרייבען, אז זיי זענען זעהר צופרידען און האבען גוטע וואוינונגען און עסען.

די געזעלש. „עזרה" האט נאך די געלד-זאמלונג נישט פערענדיגט און ס'איז פראיעקטירט, אז אין היינטיגען שבת ביי עלית התורה זאל מען מנדר זיין אויף דעם צוועק.

ס'איז וויכטיג אז מ'זאל די אקציע שטיצען.

מ'טאר נישט קוקען ווען דער כהן דוכנ'ט און אין דער ראדאמער יודישע גמינע טאר מען נישט קוקען אין דער שטאט-רשימה.

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט אונזערע לעזער. האט די גמינע פאריגע וואך מודיע געווען די שטאט-צאהלערס, אז אין גמינע קאן מען קאנטראלירען און נאכקוקען אין דער שטייער רשימה אום צו דערוויסען זיך וויפיעל די גמינע האט אויסגעמאסטען פאר יעדען איינעם פון זיי דעם שטאט-שטייער.

פערשטעהט זיך, אז די דאזיגע ידיעה האט פעראינטערעסירט די שטאט-צאהלערס און מאסענווייז זיי בעוואויגען צו געהן אין גמינע, כדי מיט אייגענע אויגען זיך איבערצייגען די גרויס פון געשטעלטען שטייער. ארויפקימענדיג אבער אין גמינע האט מען די עכאצפעטענטען חלילה נישט אנגעטרויט די שטייער-רשימה. נאר די בעאמטע האבען זיי ארויסגעגעבען קוויטלעך, וואו ס'איז געשטאנען געשריבען שווארץ אויף ווייס די סומע פון קהלה-שטייער.

די טעמים פון נייעם רעפארם זענען מסתמא, אז איין עטאט-צאהלער זאל זיך אמאהל נישט דערוויסען וויפיעל דער צווייטער איז בעשטייערט געווארען און אזוי נאך נישט האבען קיין מאטיווען פאר זיין רעקורס, פאר וואס יענער, וועלכער איז מעהר פערמעגליכער פאר איהם, איז ווייניגער פאר איהם אבגעשאצט געווארען. מ'דארף גארנישט זיין קיין גרויסער חכם מ'זאל זיך אנשטויסען אויפ'ן גרויסען „סוד" פון די גמינע-רעפארמאטארען. ווייל שטענדיג ווען מ'טאר נישט קוקען איז דא א כונה. ווען דער כהן דוכנ'ט טאר מען נישט קיקען, מ'זאל נישט בלינד ווערען און אין דער עטאט-רשימה טאר מען נישט קוקען מ'זאל נישט ווערען אמאל זעהעוודיג...

פון לינת הצדק, אויף רווינסקא 3

דעם קומענדען פרייטאג דעם 23-ען ה. ח. ארדענט איין דער „לינת-הצדק" א בלימעל-פערקויף, עס איז ווינשענסווערטה דאס די יוגענד זאלען זיך מאסענווייז בעטייליגען אין א. ד. צייכען פערקויף.

ס'איז אויך צו פערהאפען דאס די ראדאמער יודישע בעפעלקערונג וועט חי געהעריג אונטערשטיצען די געזעלשאפט וואס ארימע-קראנקע זענען אונזער איהר אויפזיכט.

פון האנדווערקער-קלוב

פאריגען שבת-צונאכטס איז אונטער'ן פארזיץ פון זיצע פרעזעס פון ה.-קלוב פארגעקומען א אויסערגעוועהנליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון האנדווערקער געווידמעט דער צעכן-פראגע.

דער ערשטער רעפעראט פון ה' אינזש. ק. לעווי, וועלכער ציטירט און קלערט אויף א רייע פאראגראפען פון צעכען-געזעץ. ער ווארענט די פערזאמעלטע, אז זיי זאלען נישט פערליערען קיין צייט און זאלען זיך ארגאניזירען און געמיינזאם זיך האלטען אום אזוי ארום קאנען זיך אין דער צוקונפט ווערען געגען אלע מעגליכע שיקאנעס.

וועגען ארגאניזאציע בכלל האבען גערעדט די ה"ה האכמאן ב. צ. ביימאי, מ. ראזענבוים, איידעלבוים ש. פישמאן און ח. ראטבלאט. צום סוף איז בעשלאסען געווארען צו רופען פאך-פערזאמלונגען יעדען טאג אום אדורפיהרען די רעיעסטראציע, וועלכע ענדיגט זיך דעם חודש און איינארדנען א אלגעמיינע פערזאמלונג אויף שבת דעם 17-טען ד. ח. מיט'ן אנטייל פון פארזיצ. פון צענט. האגדוו. פערבאנד אינזש. א. טשערניאקאוו.

פון ספארט-פעלד.

דער גרויסער נצחון פון ראדאמער „בר—כוכבא"

א גרויסע סענסאציע האט ארויסגערופען דער זונטאגדיגער פריינדשאפטסמעטש צווישען די היגע ספארט-קלובען בר-כוכבא און ר. ק. ס. נישט קוקענדיג אויף דעם, וואס ר. ק. ס. ווערט פערעכענט צווישען די ספארט-קלובען פון קלאס „א" און טראגט דעב, וואס זי איז דאס מאל ארויסגעטרעטען אין איהר בעסטען צוזאמענשטעל, האט זי פונדעסטוועגען פערשפילט צו בר-כוכבא, וועלכע איז ביים היינטיגען טאג א „ב"-קלוב. פון די לעצטע ערפאלגען, וואס בר כוכבא האט דערגרייכט איז צו זעהן, אז די ענטוויקלונג פון דערמאנטען יודישען ספארט-קלוב האט אין משך פון א גאר קורצע צייט גענומען קאלאסאלע פארטשריט. דער לעצטער מעטש האט בעוויזען, אז בר-כוכבא האט זיך גארנישט צו פערשעמען לגבי די פיל-שטארקערע קלובען. די גאנצע צייט פון מעטש איז געווען צו בעמערקען די גלענצענדע פערטיידיגונג פון בר-כוכבא און נישט קוקענדיג אויף דעם, וואס בר-כוכבא איז ארויסגעטרעטען מיט 3 רעזערוו-שפילער איז דער מעטש פערענדיגט געווארען מיט א אונערווארטעטען נצחון פאר בר כוכבא 1 געגען 0.

עס איז כדאי צו דערמאנען, אז אויב בר-כוכבא זאל זיך אזוי האלטען ווייטער, האט זי גרויסע שאנסען אריבערציגעהן אין קלאס „א".

ענדיג — פאר וואס האסטו מיר ביז היינט נישט געזאגט. איך וואלט זי שוין לאנג ארויסגעווארפען פון מיין שטוב. —

נאך א פאר מינוט ארומלויפען אין דער גרעסטער אויפרעגונג איז ה' ב. צוגעגאנגען צו דער פרוי ג. זי ארומגענומען ביי די אקסלען און געשטעלט איהר אזא פראגע: און וואס וועט זיין אז איך וועל זי גט'ען, אז חתונה האבען מיט דיר קאן איך דאך סיי ווי נישט, דו האסט דאך א מאן, איז דאך א פראגע צי ער וועט דיך וועלען גט'ען. —

— ער וועט מיך גט'ען. איך בין נישט דו, מיין מאן ליגט ביי מיר ביי מיין פאנטאפעל. איך האב איהם שוין לאנג געוואלט אויסטוישען און יעצט וועל איך עס מאכען ראז דווא, ער וועט ביי מיר קיין קאזאק נישט זיין. איבריגענס פערלאז זיך אויף מיר — האט פרוי ג. געזאגט מיט שטאלץ, און מיט פעכטער זיכערהייט.

— אויב אזוי גט איך מיין פרוי, און מיר האבען ביידע החתונה, — און ה' ב. האט דערלאנגט די האנד אלס א שבועה-סימבאל דער פרוי ג. און ביידע האבען זיך הייס צוקושט.

דאס אלץ האבען אינטערגעהערט דער גאליציאנער מיט דער מאדאם ב. אונטער די האלב-געעפענטע פענסטער. מאדאם כ. האט זיך שטיל צווויינט און אריינגעגאסען די טרערען אין איהר נאס כעל, און ווען זיי האבען דערהערט, אז עמיצער דערנעהנטערט זיך צום פענסטער זענען זיי שנעל אוועק אנטלאפען אין פעלד אריין. דארט האט מאדאם ב. דערצעהלט דעם גאליציאנער איהר סוד וועגען דער מסירה קיין לובלין און דער גאליציאנער האט זיך דערין אנגעכאפט ווי אין א גליקליכען לעז.

אין דער זעלבער נאכט האט דער גאליציאנער אנגעשריבען צוזאמען מיט דער מאדאם ב. א גרויסע און אויספיהרליכע מסירה קיין לובלין אין דער פינאנץ-קאמער און דער רעזולטאט איז געווען, אז נאך אין דער זעלבער וואך איז אומגערעכט אראבגעקומען צוויי העכערע רעוויזארען. וועלכע האבען דורכגעפיהרט צוזאמען מיט א גאנצען שטאב ארטיגע, ס'הייסט היגע פינאנצען א שטרענגע און גרונדליכע רעוויזיע אין דער פאבריק פון ה' ב. וואו זיי האבען געפאקט בעהאלטען א אונגעהוירען גרויסען, שמוגעל וואס זיי האבען תיכף אויפ'ן ארט קאנפיסקירט.

(פארטזעצונג קומט)

קעלצער אבטיילונג.

וואס איז אזוינס „טאַז“?

(צו דער „טאַז“-וואָך).

דאָס גרויסע יודישע פּובּליקום האָט וואַרשיינליך געהערט אָדער געלעזען וועגען דער געזעלשאַפט „טאָז“. זי איז פּאָפּולער צווישען דער יודישער בּעפעלקערונג און האָט שוין אזוי פיעל אויפגעטוהן אויפ׳ן געבּיט פון פאָלקס-געזונד-שוץ. אַז איהר „זיין“ און עקזיסטענץ איז שוין מעהר ווי זעלבּסטפערשטענדליך.

אָבּער צי האָט זיך דער רוב פונ׳ם יודישען המון, אפילו פון דער אינטעליגענץ פערטראַכט איבּער דעם פּראָבּלעם פון געזונד-רעטיג, און די גרויסע נאַציאָנעלע און אפילו כאָציאלע אויפגאַבּען, נוצען, און פערכפּעקט-ווען פון אַ אַ מין אינסטיטוציע אויף דער יודישער גאַס ד. ה. צי האָבּען שוין די אידעען פון „טאָז“ אריינגעדרונגען אין דעם פאָלקס-בּעוואוסטזיין — און דעם בּין איך מסופק.

הב־ות אָרגאַניזאַציעס, אינסטיטוציעס איז גאָט צו דאַנקען דאַ כח־ל הים. אין דער סתם יוד און אפילו דער קולטורעלער יחיד איז נישט אומשטאנד זיך פונאַנדערקליבּען, אַבּשאַצען, בּעגרייפען דעס געזעלשאַפטליכען תוך, און בּעדייטונג פון אזא מין אנשטאלט. און בּאמת איז „טאָז“ אַ סימבּאָל, אָדער אַ פערקערפּערונג פון אַ ערשיינונג אין פאָלקס-לעבּען פון די לעצטע יאָהרען.

די ערשיינונג קאָן פאָרמולירט ווערן אזוי, דאָס איז ענטפלעקונג פונ׳ם קאָלעקטיווען לעבּענס-אינכטינקט, לעבּענס-ווילען, פיזישע רעטונג און שוץ פאר אלערליי משחיתים, וואָס רינגלען ארום דעם יודישען פאָלקס-אָרגאַניזם. „טאָז“ איז אַ צווייג פונ׳ם גרויסען אויפלעבּונג׳ס-בּוים, וואָס וואקסט אין דעם יודישען וועלטעל.

דער היינטיגער יוד וויל אויסגלייכען זיין הייקער, ער וויל ענטוויקלען זיין גוף, שטארקען זיינע מוסקולען, אויסמיידען, נישט דערלאָזען צו קיין דעגענערירונג, שוואכקייט פון זיין קערפּער. דערציהען זיין קינד נישט נאָר גייסטיג נאָר אויך פיזיש-געזונד.

דער היינטיגער יוד איז אזוי קולטורעל אויסגעוואקסען, אז ער פערשטעהט גאנץ גוט דעם ענין פון רפיאת הגוף פון געזונטע רמ״ח אברים און שס״ה גידים פון אַ פּעטעטען, שטאַרקען לעבּענס-פעהיגען אָרגאַניזם. דאָס לעבּען פון דער יודישער מעהרהייט איז שווער, ביטער, איבּערגעזעהענליך שלעכט, די סביבה, די בּעדינגונגען, די אטמאָספער איז פיל-שטענדיג נעגאַטיוו און שעדליך פאר זיין געזונד.

ער איז אָפּגעריסען פון דער נאַטור, פון ריינעם אויר ד. ה. פונם גרעסטען היילונגס-מיטעל אין דער וועלט. ער איז פער׳משפט היסטאָריש צו לעבּען אין דער שמוציגער ענגער שטיקיגער שטאָדט. דער אומגעהויערע קאמף פאר זיין עקזיסטענץ. מאטערט איהם אויס ציהט פון איהם דעם דם התמצית. און דאָך און דאָך בּיי די פערהעלטנישען, בּיי דעם מצב וויל ער אינסטינקטיוו רעטען זיין געזונד פון פערדאָרבּענקייט.

און די מיטלען דערצו, וועלכע ער קאָן נישט געפינען אין זיינע אומגליקליכע לעבּענס-בּעדינגונגען, אז ער זאָל דערגרייכען אין העכערע קולטורעלע פאָרמען פון זעלבּסט-שוץ און דורך היגיענישע און מעדיצינישע געזעלשאַפטליכער הילף. ער איז איז אָרים און קאָן נישט צאָהלען קיין דאָקטוירים-בּעזוכונגען, מוז ער זי בּעקומען בּיליג, אָדער אומזיסט אין געזעלשאַפטליכע אנשטאלטען, פאָלק׳ס-אמבולאטאָריום׳ס א. א. וו.

ער פערמאָגט ניט זיין פאַמיליע, און קליינע קינדער ארויסצושיקען אויף זומער-לופט, מוז ער זיך געזעלשאַפטליך אָרגאַניזירען, און אזוי ארום פערגרינגערען מאטעריעל די מיסיע צו דערפילען. ער פערמאָגט נישט צו צאָהלען גרויסע געלדער אין אפּטייקען פאר רפיאות מוז ער זיי בּעקומען דורך געזעלשאַפטליכע אפּטייקען בּיליג. פאר זיין פרוי די געווינערין פון זיין קינד, איז געפעהרליך אין ענגשאַפט, שמוץ און ארימקייט צו געבּוירען דאָס קינד, מוזען זיך גרינדען געזעלשאַפטליכע קינדפּעטאָרענס אנשטאלטען א. א. וו.

און נאָך אַ זאַך, ער מוז קאָנען כאָטש אבּיסעל די מעדיצינישע תורה. ער טאָר נישט זיין קיין ווילדער אנאלפאַבּעט אין היגיענישען און כאניטארען זין. ער מוז לערנען און וויסען מעהר ווי אלע מענשען ווי אזוי מען קאָן זיך אויסהיטען פון פערשידענע קרענק, דעם מקור פון געהענדיגע חולאת׳ן. ווי אזוי זיך צו פיהרען ווי אזוי זיך געגענשטעלען אין קעמפּפען מיט זיין סביבה. וואָס איז עלול צו ארויסצירופען פערשידענארטיגע שלאפקייטען און צוליבּ דעם נויטיגט ער זיך אין פּאָפּולערער ליטעראַטור, בּיליגע פאָלקס-ביכלעך, וועלכע ער כון ווייטער בּעקומען אין דער אָרגאַניזירטער אויף דעם געביעט געזעלשאַפט.

און אזוי ארום ווערט קלאָר דער בּעגריף פון „טאָז“. דאָס איז ניט קיין פילאַנטראָפּיע, אָדער אַ צדקה-אינסטיטוציע. דאָס איז אַ אינסטינקטיווע פאָלקס-בּעוועגונג פון פיזישער אויפלעבּונג פאר יעדען פריינד דורך געמיינזאמער געזעלשאַפטליכער מיטהילף.

ש. קאלקער.

קעלץ.

צו דער אלגעמיינער פערזאַמלונג

פון דער געזעלשאַפט „גמילת חסדי“ (־עטונגס-קאמיטעט)

דעם 18-טען ד. ח. דארף פאַרקימען די ערשטע אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער געזעלשאַפט „גמילת חסד“ אין קעלץ. אום צו וויסען די בּעדייטונג פון דער אינסטיטוציע, וועלכע האָט אין אַ משך פון אַ יאָהר צייט ארויסגעוויזען אַ אינטענסיווע טעטיגקייט מיט איהר קאָנסטרוקטיווע הילף פאר הונדערטער בּכבודיגע יודישע פאַמיליעס, איז כדאַי זיך אָבּצושטעלען אויף דעם קאסע בּעריכט פון דער פערוואַלטונג פאַר דער צייט פון איהר עקזיסטענץ ד. ה. פון דעם ערשטען סעפּטעמבּער 1926 בּיז דעם 1-טען סעפּטעמבּער ד. י. פאר דער צייט האָבּען גענאָסען הילף 375 לוים, וועלכע רעקרוטירען זיך פון אלע שיכטען פון דער יודישער בּעפעלקערונג און דער גרעסטער צאָהל אָבּער סוחרים ווי עס מאכט אויס פּראָצענטענווייז.

סוחרים און קליינהענדלער	77%
האַנדווערקער	19%
פרייע פּראָפעסיעס און אָנגעשטעלטע	4%

די סומע פון אלע הלוואות מאכט אויס 60.190 זלאָטעס. די גרעסטע טייל האָט געדעקט דער „דזשאָינט“ און פון די איבּריגע קוועלען, ווי אויך פון דעם בּאל, וואָס איז פאָרגעקומען לטובת דער געזעלשאַפט איז צוזאמענגעקליבּען געוואָרען בּיי 12 טויזענד זלאָטעס. מיט דער געז. פיהרט-אָן אַ פערוואַלטונג און אויך אַ אויפזיכטס-ראט, דורך וועלכען עס ווערען קאָנטראָלירט די טעטיגקייט פון דער פערוואלטונג. די ביטעס, וועלכע פליסען איין אין דער פערוואלטונג ווערען בּעטראַכט דורך אַ ספּעציעלע קוואַליפיקאַציע קאָמיסיע און נאָכדעם ווערען די בּעשלוסען אקצעפּטירט דורך דער פערוואלטונג.

פאר דער צייט איז בּעטראַכט געוואָרען דורך דער פערוואלטונג 485 ביטעס פון פּעטענטען פון וועלכע נאָר זעקס זענען אָפּגעזאָגט געוואָרען צוליבּ געוויסע טעמים. עס זענען געבּליבּען צו בּעטראַכטען נאָך 111 ביטעס, וועלכע וועלען וואַרשיינליך די אָכּגיכסטען ערלעדיגט ווערען, מען דארף נעמען אין אכט. אז די אויפגאַבּען פון דער געז. „גמילת חסד“ זענען נאָך ווייט ניט ערשעפּט, די נויט איז גענוג גרויס און עס איז ווינשענסווערט, אַז דער גרונד-קאַפּיטאַל פון דער געז. זאָל זיך סיסטעמאַטיש פערגרעסערן.

די געז. „גמילת חסדי“ אין קעלץ האָט בּיז יעצט קאָלאָסאלע פערדינסטען, ווייל מיט איהר טעטיגקייט האָט זי פיל הונדערטער נויטבּעדערפטיגע צוריק אויף די פיס געשטעלט און דאָס דורך אַ פּראָדוקטיווע און קאָנסטרוקטיווע הילף און נישט דורך קצבה און ערנידערונג, פאר דער יודישער בּעפעלקערונג אין קעלץ. דארפען די אויפגאַבּען און צילען פון דער אינסטיטוציע גענומען ווערען ערנסט אין אכט און מוז געשטיצט ווערען מאָראַליש און מאַטעריעל דורך אַלעמען, ווייל דאָס איז אַ בּנין, וועלכער וועט אויף דער יודישער גאָס נאָך לאנג און דויערענד נוצליך זיין. עס איז וויכטיג אז אַלס מיטגלידער פון דער געזעלשאַפט זאָל מען זיך פערשרייבּען מאסענווייז און קומען צו דער אלגעמיינער פערזאמלונג.

א. ס.

ד״ר י. לעוויין

אויגען-קראַנקהייטען

האָט זיך איבּערגעצויגען אויף שענקעוויטשעס גאס

№ 36 (קאָלעיאָווע)

און נעמט אָן טעגליך פון 9-1 און פון 3-6 נאָך מיטאָג.

די זיצונג פון קהלה-ראט.

(פאָרטזעצונג)

דער ה' קאַהן טראָגט אריין א פאָרשלאַג צו העכערן די פענסיעס פון די שוחטים אויף 700 זל. א חודש. (ביז יעצט בעקומען די שוחטים 500 זל. א חודש.)

ה' מיצענמאַכער קלאָגט זיך אויפ'ן כאַאָס, וואָס הערשט אין דער שחיטה, אין וועלכען עס זענען שולדיג נור די שוחטים אליין און איז דעריבער געגען העכערן זייערע פענסיעס. אויך ה' גוטמאַן איז געגען דער העכערונג פון די פענסיעס און פערלאַנגט, אז די סומע פון 2800 זלאָטעס, וואָס איז בעשטימט אויסצוצאָהלען די שוחטים אויב זיי וועלען ערפילען זייערע התחייבות'ן לגבי דער גמינע און ראבינאט זאָל די שוחטים נישט אויסגעצאָהלט ווערען צוליב זייער איפּערהאַלטונג און די סומע זאָל איבערגעבען ווערען צו דער דיספאָזיציע פון דער פערוואַלטונג.

ה' לעוו איז געגען אזא „בלינדע סומע". ער ווייסט נישט וואָז הייסט ערפילען התחייבות'ן און וואָס איז דאָס אזעלכעס „איאל זיין"... ער רעדט נאָך לאנג וועגען פאַוואָריזירען פון שוחטים און כמדומה צו העכערן זייערע פענסיעס.

עס נעמט דאָס וואָרט ה' גוטמאַן, וועלכער טרעט ארויס געגען דער האַלטונג פון ה' לעוו. וועלכער זוכט שטענדיג די געלעגענהייט ארויסצופיהרען זיין אנטיפּאַטיע פון גייסטליכקייט אין ריטואַלע ..... א ..... אויסדרוק. עס קומט צו א ..... און עס ווערט ..... „עפּעס" וועגען אלטע חכמים... מיט שווערער מיה געלונגט ..... איינצושטילען די צוהיצטע געמיטער און ווייטער צו פיהרען די זיצונג

ה' ראָזענבלום. וועלכער איז פאַר דער איין ..... פרעלימינירטע סומע, ... אז די שוחטים בעקומען פאַר 150 זלאָטעס פלייש פון דער שחיטה, אויף כשר און שלאָגט פאָר, אז פון 2800 זל. זאָלען קענען געניסען נור די שוחטים, וואָס פערנעהמען זיך נישט מיט שמוגעל און שחט'ן נישט א ..... דער קאָנטראָל.

נאָך א לאנגע דיסקוסיע ווערט אָנגענומען די דורך דער פערוואלטונג פרילימינירטע סומע און עס ווערט איבערגעגעבען צו דער דיספּאָזיציע פון דער פערוואַלטונג 1728 אנשטאט 2800 זל. אויסצוצאָלען נאָר „לאָיאלע" שוחטים.

עס ווערט דעם פאָרזיצענדער איבערגעגעבען א בריף פונ'ם שוחט ישכר גאלדראט. דער פאָרזיצענדער ווערט זעהר אויפגערעגט און פערלאַנגט מ'זאָל דורכלעזען דעם בריעף. נאָכדעם ווי אלע לעזען איהם אינדיווידועל דורך ווערט בעש'אָסען, אז א בריף מיט אזוי אינהאַלט קען נישט געלעזען ווערען. עס ווייזט זיך אָבער ארויס, אז פיעל שטעלען פון ה' לעוו'ס רעדע זענען אינדענטיש מיט א טייל פונ'ם בריף... מען טרעט צו בעהאַנדלען ווייטערע פונקטען פונ'ם בודזשעט. ביי העכערען א פענסיע פון איין בעאמטען האָט מען גאנצע דריי מאָל געהיים אָבגעשטימט און אין אלע דריי פאַלען איז די צאָל שטימען געווען גלייך אויף ביידע צדדים. מען מוז אָבלעגען די זיצונג אויף דריי טעג שפּעטער. עס ווייזט ארויס בולט אז ביי יעדען וויכטיגען אָדער נישט וויכטיגען פונקט וועלען אויסברעכען נישט זאַכליכע נור פשוט פּאַרטיי-דיפערענצען און עס וועלען זיך ציהען לאנגע נודנע דיסקוסיעס... און אויב עס זאָל אזוי כסדר געהן איז צו האָפען אז אין יאָהר 1928 וועלען מיר נאָך זיצען אין קה"ה-שטוב און אויסהערען די אינטערעסאנטע ויכוחים איבער דעם בעאמטען קומט פאַר'ן ערשטען חודש פון 1927 יאָהר 330 זלאָטעס אָדער 372 זלאָטעס און מיר וועלען נאָך דיספּוטירען איבער דער ראט זאָל דעם בודזשעט אָנגעהמען און פאָרשטעלען צו בעשטעטיגען אָדער נישט...

עס ליגט א הייליגער חוב אויף יעדען איינעם נאָכצוזעהען אויב ער איז אריינגעטראָגען געוואָרען אין דער רשימה. ווייל דורך איין איינציגער שטימע קען פערלוירען געהן א יודישער מאנדאט.

ארום די וואהלען צום שטאדט-ראט.

דעם 8 ה. ח. איז אין מאגיסטראַט פאָרגעקימען א זיצונג פון הויפּט-וואהל-קאָמיטעט אינטער'ן פאָרזיץ פונ'ם ריכטער לאכאָוויעצקי.

ה' ריכטער לאכאָוויעצקי איז געוועהלט אַלס פאָרזיצער פונ'ם הויפּט-וואהל-קאָמיטעט. עס זענען אויך געוועהלט די ה"ה יול. קיבעצקי, י. טאָמיצקי, ט. קאָסטיק באג. טוועזאָווסקי, ר. קליוזשניאַק און ה. לעווי.

עס זענען בעשטימט געוואָרען 11 וואהל קרייזען.

די צאָהל וועהלער ווערען בערעכענט אויף 23.680.

עס דארפען געוועהלט ווערען 33 ראטמענער און 17 פערטרעטער.

די וואהלען זענען בעשטימט געוואָרען אויף זונטאג דעם 9-טען אָקטאָבער (פּאַזדזיערניק) ה. י.

די וועהלער ליסטעס וועלען ארויסגעלעגט ווערען אינ'ם מאגיסטראט פון דעם 15-טען ביז'ן 20-טען ה. ח. פון 10 ביז 1 פאָרטיטאָג און פון 5 ביז 8 אָוועַנד. וואו יעדער איינער האָט ראַס רעכט נאָכצוקאָנטראָלירען אויב ער איז אריינגעטראָגען געוואָרען אין די וועהלער-רשימה (נישט אויסשליסענדיג זונטאג)

א בלימעל-טאָג

דער (קרן-קימת-לישראל) יודישער נאַציאָנאַל-פאָנד אָרדענט איין דעם 20,9 א בלימעל-טאָג.

עס איבריג צו ערקלערען די וויכטיגקייט פון אזא זאמלונג און עס איז דעריבער זעהר געווינשען אז אונזער יוגענד זאָל ארויסווייזען זיין אקטיוויטעט און מעלדען זיך יעדען טאָג פון 7 ביז 9 אָווענד אין ביוראָ פונ'ם יודישען נאַציאָנאַל פאָנד (השומר-הצעיר ביזשעצינער 44) און מיטהעלפען אין ערפאָלג פון דער זאמלונג.

צו אונזערע

ג אבאָנענטען און אנאָנסען-געבער

— אין קעלץ. —

דעם היינטיגען זונטאָג ד. ה. דעם 18 ען ה. ח. שיקען מיר קיין קעלץ אונזערע אדמיניסטראציע-פאָרשטעהער אויף איינצומאָהנען דעם חודש-בעטרעף פון אונזער צייטונג, ווי אויך פאַר די אנאָנסען וואָס זענען געדרוקט אין אונזער צייטונג.

מיר בעטען דעריבער אלע אונזערע ג. אבאָנענטען און אנאָנסען-געבער תיכף צו ערלעדיגען די ביי זיי געקומענע חובות, און נישט צו בעשווערען אונזער אינקאסענט ביים איינמאָהנען, ... פון איהם צו קומען ..... מאָהל. מיר בעטען צו נעמען אין אכט, אז צוליב דער .... קען מיר כמעט אהין אונזערע אדמיניסטראציע-פאָרשטעהער און זיי אויסהאַלטען א לענגערע צייט אין דער ..... וואָלט אונז פערשאַפט גרויסע הוצאות. מיר בעטען דעריבער נאָך אמאָהל אונזערע ג. אבאָנענטען און אנאָנסען-געבער צו פערלייכטערען אונזער אינקאַסענט און תיכף רעגולירען אלע חשבונות.

אדמיניסטראציע

„ראדאָמער-קעלצער לעבען"

— אין ראדאָם. —

מיין בעסטען פריינד יצחק שפּילבערג פון יענדזשעוו צו זיין פערלאָבונג מיט פרל. שושנה ליבעקא פון באריטש קינצק ווינשע איהם עוויגע צופרידענהייט. זאָל זיין גליק שיינען אזוי ווי די זון אין מיטען טאָג און זיין לעבענס וועג זאָל זיין מיט בלומען בעצירט.
דיין הערצליכסטער און איבערגעגעבענער חבר אויף עוויג
משה שמואל הירביי"ג בוה"ג שליט"א קעלץ.

צאהן-ארצט
אסקאר סערוועטניק
אין קעלץ, שענקעוויטשעס גאס № 35 טעלעפאָן № 233.
נעמט אָן טעגליך פון 9 ביז 1 פריה און פון 3 — 7 נאָך מיטאָג
פאר צוגערייזטע אויסנאמסווייזע אין יעדער צייט.

בעסטע שיפס-קאָמוניקאציע צווישען פוילען און קאנאדע
„באלטיק-אמעריקא-ליין"
עמיגראציע — ענינים ערלעדיגט
ביורא „יוס"
קעלץ, קילינסקי גאס № 8

לשמוע אל הרנה ואל התפלה

אין פרעכטיגען לאקאל פון „לינת הצדק" ראווינסקא 3 איז אין בית-התפלה אויף די ימים נוראים אנגאזשירט בעוואוסטע בעלי תפלות.

עס איז צו פערדינגען פלעצער פאר מענער און פרויען, וואו עס זענען דא בעקוועמליכקייטען.

כל הקודם זכה!

אינפארמאציעס ערטיילט דער סעקרעטאריאט יעדען טאג פון 9 אזייגער פריה ביז 3 נ. מ. און פון 6 ביז 10 אווענד.

לינת הצדק פערוואלטונג.

כשר
KUNEROL

איז גאראנטירט

ריינער שפייזע-פעטס — פון קאקאס - ניס -

עס ווערט אויסגעארבייט אונטער דער אויפזיכט פון הרב ר' **שמואל עהרענפעלד** פון מאטערסבורג מיט א הכשר פון הרב **אברהם צבי פערלמיטער** פון ווארשא

צום שאנד-סלופ

מיר שטעלען צום שאנד-סלופ די ג. מיטגלידער פון אונזער פראפ. פעראיין פון בעקליידונג'ס אינד. קעלץ, **סאלקי פרידמאן** און **פינקי מילער** (ראזענהאלצ'ס-פראצעזיוניא, צוליב שמרייק ברעכעריי. מיר פאדערען אויף א"ע קעלצער ארבייטער נישט צו האבען מיט די אויבענדערמאנטע ארבייטער קיין שום בעציונגען.

די פערוואלטונג פון פראפ. פעראיין פון בעקל.-אינד. קעלץ.

ניי'עס! — ניי'עס!

אז שילער און שילערינס פון רעגירונגס פאלקס-שולען און מיטעל-שולען זאלען ערצויגען ווערען אינ'ם גייסט פון **תורה, נביאים,** העברעאישע **שפראך, ליטעראטור, געשיכטע** א. ז. וו. כדי מיט דעם זיי ציצוגעבען צו דער גאלדענער קייט פון אונזער הערליכער היסטארישער פערגאנגענהייט און אזוי נאך נישט פערפרעמדט ווערען פון דער יודישער נאציאנאלער אבשטאמונג. און אום צו ערמעגליכען יעדען פאטער און מוטער, אז זייערע קינדער זאלען געניסען פאר זעהר צוגענגליכע פרייזען פון די אויבענדערמאנטע נויטווענדיגע למודים. אהן וועלכע קיין שום יודיש קינד קאן זיך נישט בעגעהן. עפען איך קורסען **העברעאישע** פאר **אנפאנגער** און **אנפאנגערינס,** ווי אויך **כערנאל-קאמוננס-קורסען.**

די קורסען וועלען איינגעארדענט ווערען לויט בעזונדערע גרופעס איינגעטיילט. און צופאסענדיג זיך לויט'ן קענטניס פון יעדען שילער און שילערין. אויף די קורסען וועלען געשאפען ווערען גרופעס ספעציעל פאר קינדער פון זעקס **יאהר אן,** וועלכע קענען נישט לעזען און **שרייבען.** אויפן פערלאנג פון די יעניגע עלטערען, וועלכע ווילען, אז זייערע קינדער זאלען אויך קאנען יודיש שרייבען וועט ווערען פאר זיי, חוץ די העברעאישע למודים, אויך איינגעריכטעט ספעציעל די יודישע שפראך.

אויף די פערפאלקאמוננס קורסען וועט אויך ווערען געלערענט **ת"מוד, אגדות ישראל** און אנדערע וויכטיגע יודישע למודים.

צוליב טעכנישע סבות פאנגען זיך אן די קורסען דעם 23-טען פאזשדזשערניק. איינשרייבען קאן מען זיך טאג טעגליך פון 6—8 אווענד אין די קאנצעלאריע פון די קורסען **וויטאלדא 11.**

אנמערקונג: פאר די שילער און שילערינס, וועלכע לערנען זיך אין די נאך מיטאג שטונדען אין די שולען, וועלען זיין פאר זיי טעטיג די קורסען אין דער פריה.

ל. מילמאן.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה!

דער ועד פון בית המדרש **שערי-ציון** מאכט בעקאנט, אז די **ימים נוראים** וועלען דאווענען **בעוואוסטע חזנים** מיט **משוררים.** און כדי צו האלטען ארדנונג ווערט געבעטען אלע מתפללים בעצייטענס זיך פערזען מיט א איינטריטס-קארטע. ווער עס וועט נישט בעזיצען קיין איינטריטס קארטע וועט נישט אריינגעלאזט ווערען.

קארטען צו בעקומען ביים גבאי ה'

נחמיה אוסטראוויץ.

דעם טיפסטען מיטגעפיל דריקען מיר אויס דעם ה' **מ. קאהן** וויצע פרעזעס פון דער פערוואלטונג צוליב'ן טויט פון זיין פאטער

שמואל מאיר נ"ע

המקום ינחם איתו בתוך אבלי ציון.

דער ראט און די פערוואלטונג פון דער קיעלצער באנק קרעדיטאוו.

הנני משתתף בצערו של ידידי

ר' משה'קה קאהן

בהלקת מאותו את אביו

ר' שמואל מאיר ז"ל

המקום ינחם אותו בתוך אבלי ציון.

פנחס זלאטא.

הנני משתתף בצערו של ידידי

ר' משה'קה קאהן

בה"קת מאותו את אביו הלא היא מח'

ר' שמואל מאיר הכהן ז"ל

המקום ינחם איתו בתוך אבלי ציון

אלימלך ענגלארד.

CZEKOLADA G.G.LARDELLI UCZY, JAKA BYĆ POWINNA CZEKOLADA

Kino „CZARY" Kielce

Otwarcie sezonu zimowego
Wielki film jubileuszowy
według słynnej powieści H. EWERSA
autora „ALRAUNY"

STUDENT z PRAGI

W rolach głównych: KONRAD WEIDT
WERNER KRAUSS Hr. Agnes ESTERHAZY

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC

Odbito we własnej drukarni Radom, Szwarlikowska № 20.